

ԱՐԺԱՆԹԻՆԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ԱԶԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

ԵՐՈՒՍԱՂԵՄԻ ԱՂԵՏԵԱԼՆԵՐՈՒՆ

Իմացած էինք՝ թէ Երուսաղէմ տազ- նապի օրեր ապրած էր, թէ վանքը և իր պարիսպներուն ապաւինած ժողովուրդը հրաշքով կրցած էր աղաւթի ահաւոր աղէ- տէն, և թէ այժմ տնտեսական նեղ կա- ցութեան մէջ էին:

Ոսկայն, Հայրապետական Պատուի- րակի Փոխանորդ, Հոգ. Տ. Յարութիւն Վրդ. Մուշեանի ժամանումովը, Երուսաղէմ դար- ձաւ իւրաքանչիւր Հայուն Վտածման կո- րիզը:

Ամէն անգամ որ առիթը ներկայանար, Հայր Յարութիւն չէր զլանար զրուստիկ հերոսական գործը՝ Զինուորեալ Միաբա- նութեան, (ինչպէս կը սիրէր կոչել իր կըզայրները), վեր հանելով անոնց կատա- րած դերը, պատմութեան ամօթը եղող Երուսաղէմի աղէտին առնչութեամբ: Ե- կեղեցեալ Ս. Բեմը Երուսաղէմ կը բուրէր, երբ մանաւանդ ինք կը պատարագէր և կը քարոզէր, չէր մոռնար յիշատակել զրուսագ ամէն շաբաթ, Երուսաղէմի գործունէու- թենէ, ժողովուրդը պատրաստելով սրբա- զան այն գործին, որուն պիտի ձեռնարկէր յետոյ Երուսաղէմի Նուիրակ՝ Գեր. Տ. Սերովքէ Մ. Վրդ. Մանուկեանը:

Հողը պատրաստուած էր, սերմերը ցան- ուած, երբ Երուսաղէմի Նուիրակ Հայր Սուրբ օդային ճամբով քաղաքս կը ժա- մանէր 1952ի Յուլիս 2-ին: Հոգ. Տ. Յա- րութիւն Վրդ. Մուշեան, այս սողիքը գրո- ղին՝ և Ազգային Մարմիններու ներկայա- ցուցիչներու ընկերակցութեամբ զիմաւո- րեցին հիւրը և զայն առաջնորդեցին իր բնակարանը:

Նոյն առաւօտուն, Կեդր. Վարչական Խորհուրդի Ատենապետ Տիար Արմէն Պէր- կամալի, յանուն Արժանթինահայ պաղու- թին, բարի գալուստ մաղթեց Գեր. Նուի- րակին և բոլորս միասին ունեցողեցին քա-

նոր զեկոյցը՝ Երուսաղէմի մեր աղէտեալ հայրենակիցներու մասին:

Յուլիս 10-ին, Կեդր. Վարչական Խոր- հուրդը իր նիստին մէջ իւրացուց Երուսա- ղէմի Գեր. Նուիրակ Հայր Սուրբի զեկոյցը՝ Պաղեստինի աղէտեալներուն և Ս. Աթոռին անցուցած տագնապին շուրջ: Պ. Ատենա- պետին առաջարկով, որոշուեցաւ կարելի ընել, աղբիւնաւոր դարձնելու համար Նուի- րակ Հայր Սուրբին բարենպաստակ առաքե- լու թիւնը: Պրնք. Սարգիսեանի և Սարաֆ- եանի զլխաւորութեամբ՝ որոշուեցաւ կազ- մել հանգանակիչ Վեդր. Յաննախումբս մը, նախագահութեամբ Հոգ. Տ. Յարու- թիւն Վրդ. Մուշեանի, և մասնակցու- թեամբ Տեառք կառավարիանի և Պաղեստին Յաննախումբին գործը կ'արդիւնաւորէր՝ առաջին իսկ պատահութեամբ, հակառակ տիրող ընդհանուր քրիզին:

Օգոստոս 3-ի Կիրակին, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Մայր Եկեղեցեայ մէջ Երուսա- ղէմի Նուիրակ Գեր. Տ. Սերովքէ Մ. Վրդ. Մանուկեան մատուց իր անդրանիկ պատա- րագը, որմէ վերջ կատարուեցաւ Արժա- նի Նախագահին շնորոգ հանգուցեալ տիկ- նոջ հոգեհանգիստը, նախագահութեամբ Մուշեան Հայր Սուրբի:

Գեր. Տ. Սերովքէ Մ. Վրդ. Մանուկեան խօսեցաւ իր սրտազին քարոզներէն մին, նիւթը վերցնելով «Լեւոն Քարոզ» էն, զրուստեցին ըրաւ հանգուցեալ Տիկին Նա- Յերոնի բարեգործութեանց, ցոյց տալով հաւատացեալ ներկաներուն, թէ երբ նիւթ կը յատկացուի բարի նպատակներու, յիշա- տակը կ'անմահանայ, յետոյ հրաւրեց ներ- կայ խումն բազմութիւնը, իրենց պարտա- կանութիւնը կատարելու հանդէպ աղիտեալ Երուսաղէմի:

Օգոստ. 4-ին, Երուսաղէմի Նուիրակ Հայր Սուրբը ընկերակցութեամբ Փոխանորդ

Հայր Ս.ին, Արժ. Տ. Նորայր Աւագ Քհնյ. Տէր Խորէնեանի և Կեդր. Վարչ. Խորհուրդի ներկայացուցիչներուն, յանուն Արժանթին նահայութեան ցաւակցութիւն յայտնեց Նախագահ Բերոնի, Հոգեշնորհ Հայրերը սիրալիր ընդունելութիւն գտան՝ իրենց հետեւորդներով, վշտալի Նախագահին մօտ, որուն առաջնորդութեամբ ուղղուեցան գէպի Մեծ Հանգուցեային զապաղը և կատարեցին հոգեհանգստեան արարողութիւն,

իր ճակարանին մէջ բարի գալուստի սեղան մը տուաւ Երուսաղէմի Գեր. Նուիրակին, որուն ընկերացաւ Նաե Թարութիւն Հայր Սուրբը:

Ջերմ մթնոլորտի մէջ գաղափարներու փոխանակութիւններ տեղի ունեցան, գաղութը աւելի Նախանձեղի վիճակի հասցնելու մասին: Խօսակցութեան միջոցին, Հոգեշնորհ Նուիրակը գնահատանքով արտայայտուեցաւ Վարչութեան տարած համե-

Սան Բաւոյի Եկեղեցւոյ Վարչութեան կողմէ թուած ճակերոյթին Գերապասիւ Նուիրակը կը խօսի Երուսաղէմի ներկայ կացութեան եւ անոր բերի մասին գաղութներու կրօնական եւ ազգապահպանման գործին մէջ:

որուն իր մասնակցութիւնը բերաւ սգաւոր Նախագահը՝ հաւատացեալի ջերմեռանդութեամբ: Զոյգ վեղարներու ներկայութիւնը տպաւորած էր բոլորը, խոր լուսթեան մատնելով խռովայոյզ սրահը, ուր, բազմաթիւ ներկաներ կը սպասէին իրենց յարգանքի տուրքը բերելու:

Օգոստոս 8-ին, Կեդր. Վարչական Խորհուրդի Ատենապետ Տիար Ա. Պէրկամալի

րաշխական աշխատանքի մասին, ու մաղթեց որ, օրինակը վարակիչ դառնայ բոլոր թեմերու մէջ:

Նուիրակ Հայր Սուրբը գովասանքի խօսքեր ըրաւ ի մասնաւորի գաղութի հաւատացեալներու ջերմեռանդութեան մասին:

Ապա, Նուիրակ Հայր Սուրբը աւելցուց. Մէկ բան միայն կը պակսի, այն ալ, կը խորհիմ թէ, ձե՛ր ալ ուշադրութեան առարկան է, Երկրորդական վարժարանի մը

անհրաժեշտութիւնը: Եթէ իրականանայ այս, յանուն Սրբոց Յակոբեանց Միաբանութեան, կը խոստանամ, անհրաժեշտութեան պարագային, վարդապետ մը ևս ղըրկել ձեզ, այդ ուղղութեամբ պատրաստուած խանդավառ Հայր Մուշեանի որպէս գործակից:

Յիշատակութեան արժանի է նաև Օգոստ. 31-ին, Հայ Կեդրոնի սրահին մէջ նախագահութեամբ Երուսաղէմի Նուիրակ Հայր

Երուսաղէմի Նուիրակ Հայր Սուրբը և ի միջի այլոց, ըսաւ.

«Շատ տեղեր պտտած ու ծանօթացած եմ մեր ժողովուրդին, սակայն, Արժանութիւն բացառիկ տպաւորութիւն ձգեց վրաս, իր հայեցի, անխարդախ նկարագրով և համերաշխ ոգիովը, որուն փաստը՝ ձեր բոլորին ներկայութիւնն է այս շատ սրտազրաւ նպատակին շուրջ: Յուշերուս լաւագոյն էջը պիտի ձօնեմ այս ժողովուրդին,

Սան Բաւլոյի պատուական ազգայիններէն Տիար Վահրամ Քեօթեկեան
կը բանայ հանգանկութիւնը ստորագրելով նուիրասունհրո
անունները պատուակող Ոսկեմասեանը:

Ս.ին, «Կոմիտաս» երգչախումբին կազմակերպած համերգը, ի նպատակ Երուսաղէմի աղէտեալներուն: Պ. Լեւոն Վարդապետեանի ղեկավարութեամբ տրուած այս ձեռնարկին ներկայ գտնուեցաւ աննախընթաց բազմութիւն մը:

Համերգը՝ ինքնին գեղարուեստական յաղթանակ մըն էր, զոր շահեցան երգչախումբի անդամ-անդամուհիները, իրենց ղեկավարին հետ. ի վերջոյ, խօսք առաւ

ու Սրբատեղեաց մէջ ի սրտէ պիտի աղօթեմ՝ որ սիրոյ և միաբանութեան խանգը աւելի՛ արծարծի ձեր մէջ, ձեզ օրինակ դարձնելով սփիւռքի հանուր Հայութեան:

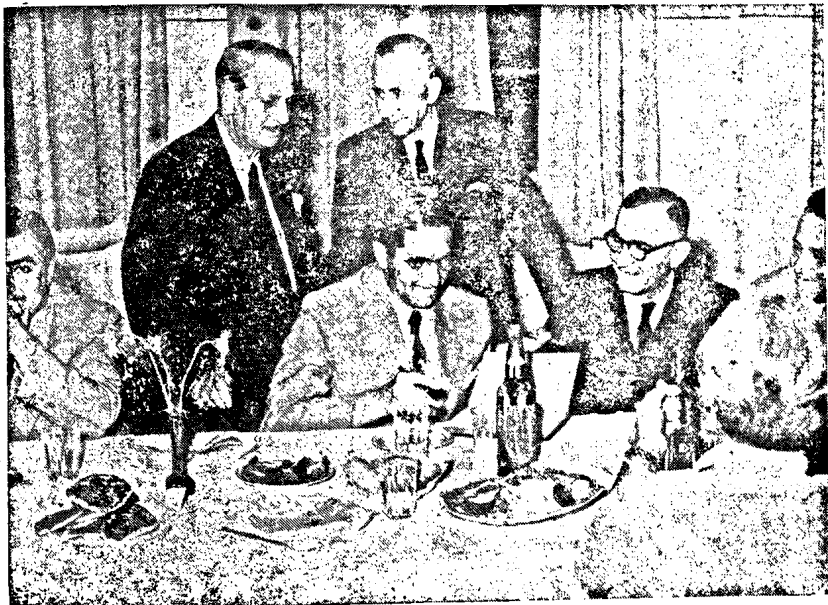
Միջնաբարին, հրապարակ հանուեցաւ Հոգ. Տ. Յարութիւն Վրդ. Մուշեանի Երուսաղէմ Աղեօնալ գիրքը, զոր սիրայօժար գնեց ժողովուրդը:

Իրական անակնկալ մըն էր Հայր Մուշեանի փութաջան աշխատութեան, արգաս

սիքն եղող այս գիրքը՝ Հայր Սուրբը՝ գիշերը ցերեկին միացուցած՝ ապագութեան յանձնեց գրքին ձեռագիրները։ Վստահ ենք, թէ ժրաշան հեղինակը ինքզինքը վարձատրուած կը գգայ, երկու տեսակետով, Նախ, բարի ծառայութիւն մը մատուցանելով ազգին՝ Երուսաղէմը անոր ներկայացնելով, իր հիմնադրութենէն մինչեւ մեր օրերը, Երկրորդ, հոգեկան այն բաւարարութիւնը թէ արդիւնքը կը յատկացուած էր Երուսաղէմի աղէտեալներուն։

Թեան մէջ, ըստ թէ, բոլոր թեմերը կարող վեղարաւորներ կը պահանջեն։ Երուսաղէմ, առաւելագոյն կը ջանայ գոհացում տալ այդ պահանջքին։

Երուսաղէմի Նուիրակ Հայր Սուրբը յաջողութեամբ պատարագեց եւ ըստ պատշաճի քարոզեց նաեւ Ֆլորէսի վարագայ Ս. Խաչ Եկեղեցւոյ մէջ, Փոնթ-Ալիսիայի Ս. Շուշան եւ Վիտա-Սոլտաթիի Ս. Մեսրոպ մատուռներուն մէջ, Ամենուրեք, խուռն բազմութիւնը ներկայ գտնուեցաւ Ս. Պա-

Տիար Վ. Գեօրգեմեան եւ եկեղեցւոյ վարչութեան Ասեմայեց Տիար Անդրեաս Ճաֆերեան Ոսկեմասեանը կը ներկայացնեն Սան Բաւոյի ազգայիններուն հանգանակութեան մասնակցելու համար։

Սեպտ. 4-ին, Մարաշի Հայրենակցական Միութիւնը ի պատիւ Երուսաղէմի Նուիրակին կազմակերպած էր թէյասեղան մը։ Գեղարուեստական կոկիկ յայտագրէ մը վերջ վարչութեան Ասեմայեցը՝ յանուն Մարաշի Հայրենակցականին՝ 3000 փետոյի Նուիրատուութիւն մը ըրաւ Երուսաղէմի աղէտեալներու ֆոնտին։

Հոգեշնորհ Նուիրակը քաջալերանքի խօսքեր ընելէ վերջ, վեր առաւ Երուսաղէմի գերն ու արժէքը՝ Հայ իրականու-

տարագին եւ արցունքը աչքին՝ ունկնդրեց Երուսաղէմի Նուիրակ Գեր. Հայր Սուրբը։

Հոկտ 7-ին, Գորտոպայի մէջ Նուիրակ Հայր Սուրբը պատարագեց, քարոզեց եւ խօսեցաւ ի պատիւ իրեն տրուած հանդէս-ձեռնարկին։ Տեղւոյն Յանձնախումբի անդամները՝ Տեարք Օհանեան, Բարսեղեան եւ Միւրէքեան, գնահատելի գործ տեսան։

Իսկ, Ռոսարիոյ քանի մը տառնեակ Հայ բնակչութիւնը ակնկալուածէն աւելի

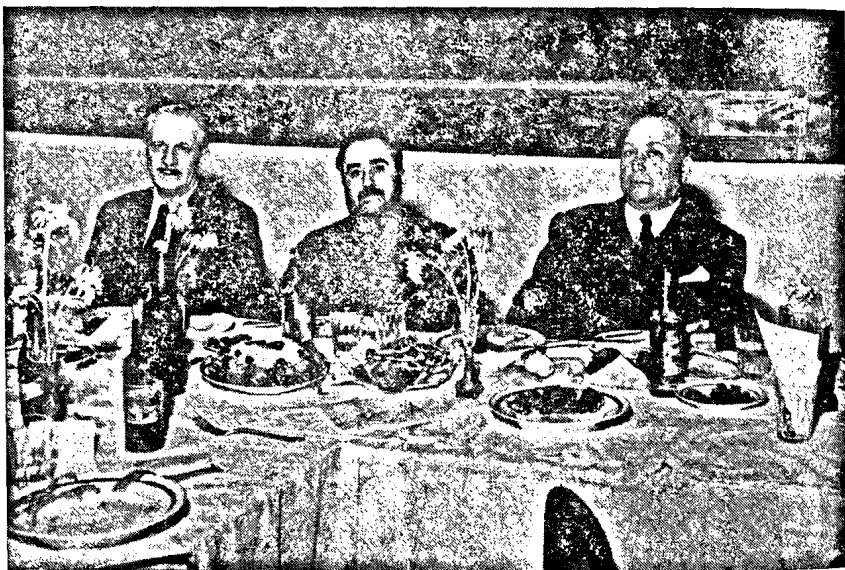
տուաւ, շնորհիւ Տեաքք Եղևուֆեանի և Արզարեանի ջանքերուն:

Զմոռնանք նաև ստեղծումն ու գործունէութիւնը Հանգանակիլ Ենթայանձնախումբերու, որոնք, արուարձաններու հայութեան լուսմաները կեդրոնացուցին Երուսաղէմի աղէտեալներու զանձանակին մէջ: Այս բոլորին հետ, գնահատութեան սահմանէն գուրս է՝ Յանձնախումբի անդամներուն նուիրումը, ամիսներ, շարունակ

Կէսօրին, Հոգ. Տ. Յարութիւն Վրդ. Մուշեան, ի պատիւ Գեր. Սերոփէ Հայր Սուրբին, տուաւ ճաշանդան մը, որուն ժաննակցեցան Կրօնական Դասը, Կեդր. Վարչական Խորհուրդի և Հանգանակիլ Կանձնախումբի ներկայացուցիչները:

Սեղանին պատուոյ նախագահն էր հայրապետական Պատուիրակ Ս. Հայրը:

Իբրև հրաժեշտի խօսք՝ Յարութիւն Հայր Սուրբը կարգաց՝ իր Գեր. Նուիրակին ձօ.

Երուսաղէմի Գերապաքի Նուիրակը Տիար Վ. Քեօքեհեհեանի եւ Սան Բաւլոյի եկեղեցւոյ բարեբարի երեց որդւոյն Տիար Ճորն Բրզգալլան Թախանեանի հետ ճաշեցողի սեղանին շուրջ:

տրամադրելով իրենց սուղ ժամանակը գործին:

Երուսաղէմի Նուիրակ Հայր Սուրբը յաջողութեամբ գլուխ հանելէ վերջ իր առաքելութիւնը, պատրաստ էր մեկնելու, սակայն, նկատելով որ օրը-օրին կը սպասուէր Հայրապետական Պատուիրակ Գեր. Տ. Սիոն Ս. Մանուկեանի ժամանման, յետաձգեց իր մեկնումը:

Նոյեմբեր 8-ը՝ որդեալ թուականն էր Նուիրակ Հայր Սուրբին մեկնումին:

Նա՞ծ «Երբա՛ս բարով» քերթուածը:

Գեր. Սերոփէ Հայր Սուրբը՝ ի պատասխան բոլորին, պարպեց իր բարի սրտին բոլոր գանձերը, անգամ մը ևս կրկնելով թէ՛ անմոռաց պիտի մնան այս յիշատակները:

Հայրապետական Պատուիրակ Ս. Հայրն ալ իր գոհունակութիւնն յայտնեց՝ Նուիրակ Հայրսուրբին արգիլանալու գործունէութեան համար, օրհնեց բոլոր անոնք, որ աշակցած էին Նուիրական ձեռնարկին, կրկին

անդամ ապացուցանելով որ Հայը անմեղելի է իր զոհաբերութեան և բարեպաշտութեան մէջ:

Ճաշէն անմիջապէս վերջ, սեղանակիցներ՝ գլխաւորութեամբ Հայրապետական Պատուիրակին և իր Փոխանորդ Հայր Սուրբին, մեկնեցան «Էսէյսա» օդակայանը: Ուղեւորութիւնը ժապաւենի առնուեցաւ:

Կ'ողջագուրուինք: Երուսաղէմի նուիրակ Գեր. Տ. Սերովբէ Մ. Վրդ. Մանուկեանը եւ յանձնենք աղանակերպ ինքնաթիռին, ու կը մղվենք որ Տէրը առաջնորդ հանգիստնայ իր խոհարհ պաշտօնեային:

Ուրախութեամբ կը նշենք, թէ Երուսաղէմի նուիրակ Հայր Սուրբը արժանացած է միեւնոյն արտագին ընդունելութեան՝ նաեւ Ուրուկուայի և Պրագիլիոյ Հայ գաղութներուն մէջ, որոնք ականաւորած էն աւելին ստուած են Երուսաղէմի աղէտահալներէն ի հաշիւ:

«Իմ սիրելի գաւազներս, Պատրիարքական Նուիրակը որ եւ մեր Նուիրակն է, աւ կոչելու է ձեր հայրենասէր ու եղբայրասէր ընթացած արջին: Լսեցի՛ք եւ արձագանցեցի՛ք Նորա ձայնին: Նորա ձայնը Ս. Երկրի Նուիրակն վայելի որովանաւորի ու պաշտպանի ձայնն է: Նորա ձայնը հազարաւոր կարիքաւոր ու թշուառացած ձեր ցեղակից ու սղակից հաւատարմութիւն ձայնն է: Նորա ձայնը անհրաժեշտ փառաբանող շնորհի շնորհն է, որ պահանջում է իր նախկին փառքը, որի փառքը Հայի պատիւն ու փառքն է: Նորա ձայնը ձեր ազգայնէտը Հայրապետի ձայնն է, որ ուշադիր հայեցողով հետեւում է անհնունք ցախոցի ընկած ազգային հաստատական թեկոններին: այդ թեկոնները ի մի թերեւոր, ազգային անորոշութիւն կազմելու նպաստով»:

Այս կերպ կը յորդորէր ու կը հրահանգէր նաեւ ազգէս ընդհանրական Հայրապետը, Երուսաղէմի ի նպատակ ըլլալէք հանգանակութեան առիթով, Հարաւային Ամերիկայի հայութեան ուղղած իր սրտազեղ ու սրբատառ կոնդակով: Որուն քաղցր արձանագրէր բոլորին մէջ ունեցաւ իր վճռական ու բարեբար արդիւնքը հանգանակութեան ձեռնարկին մէջ:

Հայր Սուրբան, իրաւունք ունէ՛ր՝ Երուսաղէմի նուիրակին գալուստը Քաւետող իր խօսքն բռնուաւ:

— «Ձայն մը հնչեց...»:

ՇԱՒԱՐՇ ՔՀՆՅ. ՄԵՀՐԱՊԵԱՆ

Պակնա-Արշա, 5 Մարտ, 1953

ՔԱՐՈՋԻՍՏԵԿԱՆ

ՀՈՎՈՒԿԱՆ ԱՍՏՈՒԱԾՄԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ք.

ՔԱՐՈՋԻՍՏԵԿ

1. Քարոզիչն ու քարոզը. — Եթէ քարոզիչը գիտակից է իր կոչումի վեհութեան, անոր բովանդակ կեանքը քարոզութիւն մըն է ինքնին: Քարոզը ապրուած կեանքն է, իսկ քարոզխօսութիւնը այդ կեանքին օրուած բացատրութիւնը մը: Քարոզիչը, որպէս Եկեղեցւոյ պաշտօնեայ, կենաց Բանին աւետարանիչն է կոչումով: Քրիստոսի Եկեղեցւոյ պաշտամունքին միջէ կ'մը քարոզութիւն չէ՞, ինչպէս իր Հովուական Աստուածաբանութիւնը գրքին մէջ կը շնչոտ այս կէտը Միւլթիսեղիկ Եպս. Մուրատեանց, իր հետեւեալ բառերով, «Կարող ենք ասել իրաւամբ թէ եկեղեցական բովանդակ պատճառներէն է քարոզութիւնը: Փոխանակ ասելով թէ քարոզութիւնն է մասն աւետարանիչն պատճառման, կարող ենք ասել թէ պատճառումն է մասն քարոզութեան, ծեռն է մի ձեւ, մի ելլանակ ուսուցման»:

Քարոզչական պաշտօնը հոգեւոր դեպանութիւն մըն է, որ հեշտակներուն իսկ յանձնուած չէ: Ինչպիսի վրայ քարոզիչը, իբր դեպան Աստուծոյ ու մեղաւոր մարդոց միջեւ, հաշտարարի դեր կը կատարէ, մէկ կողմէն զԱստուած մեղաւորին մօտեցնելով, և միւս կողմէն մեղաւորը Աստուծոյ առաջնորդելով (Ք. Կորն. Ե. 20):

Յիսուս՝ իբրեւ տիպար քարոզիչ, «Գրացէ՛ք շաշկարտեցէ՛ք...», հրամայող տակաւին Եկեղեցիին չտուած, իր երեք ու կէս տարի պաշտօնավարութեան շրջանին արդէն զայն կատարած էր լիովին: Յիսուս արտաքին ձեւակերպութիւններով շատ չլքաղեցաւ, այլ այդ բաներէն ձանձուրացած հոգիները առաջնորդեց ուղղակի յաւիտեանական ու կենդանի խօսքերուն, իր կենդանի շունչով ու բարբառով բացատրուած: Օր մը երբ Սոկրատին հարցուցին թէ, ինչ՞ով չես գրեթ ուսուցումներդ, նա այսպէս պատասխանեց, «Ես աւելի նախամեծար կը համա-